

Nr 1 (29)/WIOSNA 2013

Kwartalnik edukacyjno-informacyjny Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie

Jak minął rok?

**Lasy Państwowe
zapraszamy**

Miniony rok w naszym ośrodku był bogaty w wydarzenia kulturalne. W Muzeum Leśnictwa zorganizowaliśmy 22 wystawy eksponujące głównie piękno rodzimych lasów na obrazach i fotografiach. Park i zagrodę zwierząt odwiedziło ponad 120 tysięcy turystów, a w zajęciach edukacyjnych wzięło udział 4 tysiące uczniów.

Dużym wydarzeniem był IX finał Ogólnopolskiego Przeglądu Twórczości Amatorskiej Leśników – OPTAL®. W przeglądzie tym wzięło udział 50 twórców z całego kraju, a ich prace eksponowano na wystawie czasowej. Już po raz szósty odbył się ogólnopolski konkurs krasomówczy „Bajarze z Leśnej Polany”, któremu towarzyszyła wystawa haftu przedstawiającego niezapominajkę. Konkurs ten co roku wpisuje się w obchody „Święta Polskiej Niezapominajki” i nazwany został imieniem Andrzeja Zalewskiego, redaktora, który to święto wymyślił.

Jak co roku zorganizowaliśmy obchody „Dnia Ziemi” oraz festyn edukacyjny „Spotkanie z lasem”. Ponadto zrealizowaliśmy program dla 13 zielonych szkół z różnych stron naszego kraju.

Wystawy w Muzeum Leśnictwa odwiedziło blisko 26 tysięcy osób, a w aktywnych formach edukacji, w postaci lekcji terenowych i muzealnych, wzięło udział ponad 4200 tysięcy osób. Wprowadziliśmy też nową formę edukacji w postaci questu pt.: „Śladami Izabelli z Czartoryskich Działyńskiej”.

Dużą frekwencją cieszą się co roku spacerzy po zabytkowym parku-arboretum oraz zwiedzanie Pokazowej Zagrody Zwierząt. Obiekty te odwiedziło ponad 126 tysięcy osób.

W 2012 roku minęło 40 lat istnienia naszej placówki i z tej okazji wydaliśmy drukiem publikację „Ośrodek Kultury Leśnej – Studium historyczno-dokumentacyjne” autorstwa profesora J. Brody.

Naszym staraniem ukazało się piąte wydanie „Kulturotwórczej roli lasu” oraz wspomnienie o znakomitym leśniku, Jerzym Honowskim, wraz z publikacją jego pracy naukowej na temat drzewostanów jodłowych. Kontynuowaliśmy wydanie naszych

VI Ogólnopolski Konkurs „Bajarze z Leśnej Polany” im. Andrzeja Zalewskiego (fot. P. Ortell)

IX Ogólnopolski Przegląd Twórczości Amatorskiej Leśników – OPTAL® (fot. A. Antonowicz)

Festyn edukacyjny „Spotkanie z lasem” – ósma edycja (fot. R. Koch)

periodyków takich jak: „Studia i Materiały Ośrodka Kultury Leśnej”, broszur dla dzieci z cyklu „Las – czy go znasz?” oraz kwartalnika „Zagajnik”.

W minionym roku odtworzono drewnianą chatę na tzw. „Dybulu”, wiatę turystyczną w parku oraz postawiono na placu podworskim dwie obszerne wiaty, w których wyeksponowano wielkogabarytowe urządzenia i maszyny leśne.

Zbiory muzealiów wzbogaciły się o 385 eksponatów, a kolekcja biblioteczna o 151 woluminów. Zbieranie eksponatów nastawione było na gromadzenie dermoplastów gatunków leśnych z „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”.

W pracowni konserwatorskiej trwały przygotowania nad nową dioramą przedstawiającą muflony w górskim borze świerkowym oraz nad przywracaniem walorów użytkowych i estetycznych zabytkowym eksponatom. Ponadto w 2012 roku zdigitalizowano 134 muzealia oraz poszerzono internetową bazę bibliograficzną ośrodka.

Istotnym elementem działań ośrodka jest też opieka nad zabytkowym parkiem-arboretum oraz Pokazową Zagrodą Zwierząt.

W minionym roku kontynuowano prace z zakresu przywracania dawnego układu przestrzennego parku eliminując zbędne samosiewy oraz prowadząc pielęgnację ścieżek spacerowych i linii oddziałowych. Założono nowe i uzupełniono istniejące kolekcje dendrologiczne. Zrealizowano drugi etap odtworzenia Alei Świerkowej oraz zakładania ogrodu ziołowo-kwiatowego na terenie dawnej szkółki. Wykonano też klomb kwiatowy w pobliżu „Starego dworku”. Łącznie w parku wysadzono 725 sztuk roślin. Prowadzono również prace pielęgnacyjne w parku polegające między innymi na cięciu i formowaniu drzew i krzewów, pieleniu roślin, nawożeniu trawników i nasadzeń, prowadzeniu żywopłotów itp. Część nasadzeń ogrodzono, a także zabezpieczono osłonkami indywidualnymi.

W gołuchowskim parku dużą uwagę przywiązuje się do bezpieczeństwa zwiedzających, dlatego corocznie wykonuje się zabiegi w koronach drzew usuwając posusz i zagrażające gałęzie.

Jesteśmy już w Nowym Roku, który mamy nadzieję, będzie dla nas owocny. Tegoroczne zadania edukacyjne związane będą z ogólnopolską kampanią Lasów Państwowych pod tytułem „Lasy Państwowe. Zapraszamy”. Ośrodek Kultury Leśnej włączy się w to przedsięwzięcie komunikując społeczeństwu kluczowe przesłania podczas obchodów „Dnia Ziemi”, festynu edukacyjnego „Spotkanie z lasem”, konkursu krasomówczego oraz pogadanek w szkołach. Powstanie też wystawa czasowa promująca wakacje w lesie. Planujemy także bicie rekordu na: „Najbardziej gościnne drzewo świata”.

W ramach „Wielkiej Majówki” otwarte zostaną podwoje ośrodka na ogólnopolską akcję „Noc w muzeach”. W tym roku odbędzie się siódma edycja konkursu „Bajarze z Leśnej Polany”, który wpisuje się w ogólnopolskie „Święto Polskiej Niezapominajki”.

W bieżącym roku planujemy wydać 12. tom „Studiów i Materiałów Ośrodka Kultury Leśnej”, album malarstwa i rysunków znakomitego leśnika, Kazimierza Rykowskiego, książkę „Ostatni świadkowie historii – leśnicy – uczestnicy II wojny światowej” oraz bogato ilustrowane dzieło „Polskie ekspozycje łowieckie”.

Planujemy także udostępnienie zwiedzającym drewnianej chaty z zabytkową

J. Frankowski

kancelarią leśniczego, z ekspozycją pszczelarską oraz pasieką z zabytkowymi ulami na jej podwórzu. W salach wystaw czasowych Muzeum Leśnictwa zaaranżowane zostaną wystawy malarstwa, fotografii i ceramiki artystycznej.

Realizowany będzie projekt: „Nalewki – trunki dla zdrowia i przyjemności. Nalewki z leśnych kwiatów i owoców”. Z tej okazji urządzona zostanie wystawa czasowa, warsztaty oraz turniej. Rozstrzygniemy także ogólnopolski konkurs na scenariusz „Użytkowanie przyrody nie jest złe”. Jak zwykle polecam wszystkim wizytę w naszym ośrodku życząc miłych wrażeń.

Benedykt Roźmiarek
Dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej
w Gołuchowie

Zapraszamy

Wystawy stałe w Muzeum Leśnictwa:

- „Kulturotwórcza rola lasu”
- „Dzieje leśnictwa w Polsce”
- „Spotkanie z lasem”
- „Diorama – grąd środkowoeuropejski w aspekcie wiosennym”
- „Diorama – świerczyna borealna w aspekcie zimowym”
- „Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
- „Technika leśna”
- „Ochrona lasu”

Wystawy czasowe w Muzeum Leśnictwa:

- „Mój las”
wystawa fotograficzna Krzysztofa Frydla
(do 15 maja 2013 r.)
- Wystawa „Motywy przyrodnicze na ceramice ze zbiorów Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku”
(do 10 czerwca 2013 r.)
- „Opisanie świata – Mariana Bucaly”
(do 30 czerwca 2013 r.)
- „Nalewki z roślin leśnych. Trunki dla zdrowia i przyjemności”
(do 31 sierpnia 2013 r.)

Zajęcia terenowe dla dzieci i młodzieży

- prowadzone w parku-arboretum:
- „Szukamy dendrologicznych skarbów”
- „Wiosna budzi zapachami i kolorami”
- „Ssaki leśne”
- „W głąb lasu”
- „Jak żyje las?”
- „Dziuple, budki i ich mieszkańcy”

- Zajęcia muzealne
dla dzieci i młodzieży
prowadzone w Muzeum Leśnictwa:
- „Warsztaty zdobienia drewna”
- „Budowa warstwowa lasu”
- „Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
- „Zagrożenia lasu”

Informacje dotyczące zajęć:
tel. (62) 761-50-45,
e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Otwarte wystawy

26 stycznia br. w Muzeum Leśnictwa – „Oficina” otwarta została wystawa fotografii Andrzeja Jarzębskiego pn.: „Moje pasje” (fot. K. Bul)

Od 21 marca 2013 r. można zwiedzać wystawę pn.: „Motywy przyrodnicze na ceramice ze zbiorów Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku” znajdującą się w budynku muzealnym „Oficina” (fot. P. Ortell)

Nadchodzące wydarzenia

Dzień Ziemi
19 kwietnia 2013 r.

VII Ogólnopolski Konkurs „Bajarze z Leśnej Polany”
16–17 maja 2013 r.

Festyn edukacyjny „Spotkanie z lasem”
14 czerwca 2013 r.

Międzynarodowy Plener „Inspiracje Leśne III”
9–23 sierpnia 2013 r.

Turniej Nalewek Leśnych
4 września 2013 r.

Konferencja naukowa
z cyklu „Las i historia”
pt.: „90-ta rocznica powstania
Lasów Państwowych”
wrzesień/październik 2013 r.

Zapraszamy do udziału
Szczegóły na stronie
www.okl.lasy.gov.pl

„Mój Las” w pracach dzieci

W Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie 6 lutego 2013 r. odbyło się podsumowanie XXVI edycji konkursu „Mój Las” na szczeblu regionalnym. Na uroczystość przybyli laureaci i wyróżnieni w konkursie wraz z opiekunami z własnych szkół.

Konkurs „Mój Las” organizowany jest przez Zarząd Główny Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa (SITLiD) oraz Ligę Ochrony Przyrody (LOP). Ma na celu promowanie wiedzy o lesie i otaczającej nas przyrodzie. Zadaniem jego jest również kształtowanie pozytywnych postaw wobec lasu i przyrody. Ogłaszany jest co roku za pośrednictwem LOP-u, kuratorów szkolnych, prasy leśnej i przyrodniczej oraz SITLiD-u. Odbywa się w dwóch etapach: na szczeblu regionalnym i centralnym.

Do Ośrodka Kultury Leśnej rokrocznie napływają prace, które biorą udział w pierwszym etapie. Do drugiego kwalifikowane są najlepsze prace – laureatów I miejsca z okręgowych finałów konkursu.

W bieżącym roku do konkursu zgłosiło się 51 uczestników ze szkół podstawowych i gimnazjów. Napłynęło łącznie 27 prac z okręgu kaliskiego.

Tematyka, jak co roku, skupiała się wokół zagadnień przyrodniczych. Dzieci ze szkół podstawowych próbowały pokazać, że są przyjaciółmi lasu, oraz że dbają o czyste środowisko. Starsi uczniowie opisywali „Las w malarstwie i literaturze”.

Prace były przeróżne, niektóre w całości wykonane z drewna, inne ozdobione roślinami leśnymi. Były także urozmaicone, z dużą ilością fotografii lub okraszone licznymi, dziecięcymi, kolorowymi rysunkami. Każda na swój sposób oryginalna i często ukazująca bardzo osobisty stosunek do lasu.

Jury konkursowe pod przewodnictwem Benedykta Roźniarka, dyrektora OKL, rozpoczęło swoją pracę 8 stycznia br. Pod ocenę brana była wartość merytoryczna oraz samodzielność w wykonaniu, oryginalność i ogólna estetyka. Najlepsze dzieła zostały wysłane do SITLiD-u w Warszawie i wezmą udział w drugim etapie konkursu – na szczeblu krajowym.

Rozstrzygnięcie konkursu odbyło się w sali kolumnowej „Powozowni”. Otworzył je dyrektor ośrodka, który podziękował za wytrwały udział w tym przedsięwzięciu i zachęcił uczniów do wykonywania prac w kolejnych edycjach.

Podczas uroczystości laureaci oraz wyróżnieni na szczeblu regionalnym konkursu „Mój Las” otrzymali dyplomy, nagrody i upominki. Na zakończenie, jak co roku, zaproszeni goście mieli możliwość zwiedzania Muzeum Leśnictwa.

Joanna Zalejska-Niczyporuk

Uczestnicy spotkania (fot. K. Ziółkowska)

Wyniki konkursu

Kategoria I

temat: *Czy mogę powiedzieć o sobie – jestem przyjacielem lasu.*

I miejsce – Karolina Budzińska i Oliwia Gajewska, klasa III b, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

II miejsce – Lena Maćkowiak i Emila Paterek, klasa III a, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

III miejsce – Franciszek Jasiński i Eryk Pawlak, klasa II d, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku

Wyróżnienia:

- Julia Kulik i Dominika Naglewska, klasa II c, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku

- Iga Olkowicz i Nikola Musielak, klasa II d, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku

- Igor Kolanowski i Paweł Królik, klasa II d, Zespół Szkół Publicznych nr 3 w Pleszewie

- Klaudia Tyl i Maria Działkiewicz, klasa II d, Zespół Szkół Publicznych nr 3 w Pleszewie

Kategoria II

temat: *Jak realizujesz hasło „Czysty las”?*

I miejsce – Łukasz Styburski i Wojciech Minta, klasa IV, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

II miejsce – Julia Kaźmierczak i Weronika Krawczyk, klasa VI b, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

III miejsce – Jakub Górak, klasa VI b, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

Wyróżnienia:

- Amanda Grzonka i Dawid Grzonka, klasa V a i IV a, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

- Marcin Kotowski i Hubert Pankiewicz, klasa IV, Szkoła Podstawowa nr 3 w Koźminie Wlkp.

Kategoria III

temat: *Las w malarstwie i literaturze.*

I, II, III miejsce – nie przyznano

Wyróżnienia:

- Marcelina Bartkowiak, klasa III a, Gimnazjum nr 1 w Jarocinie

- Agnieszka Nowak, klasa II d, Gimnazjum nr 1 w Jarocinie

Laureatom i wyróżnionym w konkursie nagrody oraz dyplomy wręczyli Barbara Czołnik, kierownik Działu Edukacji i Informacji OKL i Benedykt Roźniarek, dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej (fot. K. Ziółkowska)

Jak minął rok?

[ed. ze str. 1]

Zubry z gołuchowskiej zagrody zwierząt (fot. P. Ortel)

W Pokazowej Zagrodzie Zwierząt prowadzony jest codzienny nadzór, w postaci dyżurów od świtu do zmierzchu, które obejmują zadawanie karmy, dbałość o dobrą kondycję zwierząt oraz kontrolę ruchu turystycznego. Utrzymywany zwierzyniec ma zapewnić także stałą opiekę weterynaryjną.

Dużym wydarzeniem w zagrodzie są urodziny żubrów. W 2012 przyszły na świat trzy młode, którym nadano imiona wyłonione w ogólnopolskim konkursie.

Barbara Czołnik

Konkurs „Użytkowanie przyrody nie jest złe”

„Użytkowanie przyrody nie jest złe” to ogólnopolski konkurs na scenariusz zajęć i karty pracy dla uczniów klas IV–VI szkół podstawowych. Organizatorem przedsięwzięcia jest Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie. W konkursie tym mogli wziąć udział wszyscy zainteresowani, pod warunkiem, że nadesłali scenariusz autorski.

Celem konkursu było zwrócenie uwagi na prowadzenie gospodarki leśnej, rolniczej, rybackiej czy łowieckiej, które jest potrzebą dzisiejszych czasów i nie musi wiązać się z uszczuplaniem, czy wręcz dewastacją, bogactw świata fauny, flory i fungi.

Założeniem konkursu było podkreślenie, że człowiek bez użytkowania przyrody, której jest ważnym ogniwem, nie może w obecnym świecie normalnie funkcjonować. Tematyka zajęć miała również zawierać informacje dotyczące racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych oraz przypominać o obowiązku pozostawienia środowiska przyszłym pokoleniom, przynajmniej w takim stanie, w jakim my je zastaliśmy.

Organizator konkursu życzył sobie, aby scenariusze najbardziej skupiały się na użytkowaniu przyrody ze szczególnym uwzględ-

Jury podczas oceniania scenariuszy nadesłanych na konkurs; od lewej: Benedykt Roźniarek (przewodniczący jury) – dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie, Grzegorz Wiecek – Rada Naukowa OKL, prof. Dariusz J. Gwiazdowicz – Wydział Leśny, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Marzanna Chobot-Kłodzińska – Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, Barbara Czołnik – Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie (fot. J. Zalejska-Niczyporuk)

nieniem korzystania człowieka z lasu. Zakładał, że autorzy prac przypomną młodzieży, iż drewno jest surowcem naturalnym w stu procentach odnawialnym i do tego przyjaznym człowiekowi.

Do konkursu napłynęło 31 scenariuszy zajęć z różnych rejonów Polski. Wśród nich były prace ze Szczecinka, Szczytna, Warszawy, Białegostoku, Nidzicy i Jarocina.

Jury konkursowe, w którego skład weszli pracownicy i członkowie Rady Naukowej Ośrodka Kultury Leśnej, przedstawiciele z Wydziału Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

oraz z Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, spotkało się 25 marca br. w siedzibie OKL. Podczas obrad komisja przeanalizowała i oceniła konsekwencje. Pod uwagę brana była wartość merytoryczna i samodzielność wykonania pracy. Ocenie podlegały również karty pracy, w których m.in. punktowano oryginalność w ujęciu tematu i pomysłowość szaty graficznej.

Uroczyste podsumowanie i wręczenie nagród, na które zaproszeni będą laureaci konkursu, nastąpi 12 kwietnia 2013 r. w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie.

Joanna Zalejska-Niczyporuk

Wyniki konkursu

I miejsce – Barbara Kroll

II miejsce – Gabriela Krzakała

III miejsce – Aleksandra Masiejczyk

Wyróżnienia:

- Alicja Drozdowska
- Anna Kasprzycka
- Magdalena Szewczyk
- Agnieszka Maciąg
- Marlena Kalinowska

Konkurs plastyczny na „Pocztówkę Wielkanocną”

Do cyklicznych konkursów plastycznych organizowanych przez Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie należy konkurs na kartkę świąteczną. W lutym ogłoszono kolejny – tym razem na „Pocztówkę Wielkanocną”.

Do konkursu zaproszono dzieci i młodzież klas IV–VI szkoły podstawowej. Nadesłano 214 prac ze szkół z południowej Wielkopolski. Technika wykonania pocztówki była dowolna, ważne było jednak, aby ujęty na niej rysunek wiązał się ze Świętami Wielkanocnymi. Wśród pomysłów znalazły się witraże, wyklejanki z plasteliny lub bibuły, prace malowane farbami, haftowane oraz stworzone techniką mieszaną. Wszystkie pocztówki okazały się bardzo pomysłowe i kolorowe, a najczęstszym motywem przed-

stawianym na pierwszej stronie był kurczak oraz jajka wielkanocne.

Jury konkursowe pod przewodnictwem Benedykta Roźniarka, dyrektora OKL, oceniło prace i przyznało nagrody oraz wyróż-

nienia. Uroczyste podsumowanie konkursu odbyło się 18 marca br. w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie, na którym laureaci i wyróżnieni uczniowie otrzymali upominki i dyplomy.

Redakcja

Nagrodzeni w konkursie na „Pocztówkę Wielkanocną” (fot. P. Ortell)

W sali kolumnowej „Powozowni” podczas uroczystości można było oglądać niektóre prace nadesłane na konkurs (fot. P. Ortell)

Wyniki konkursu

I miejsce – Aurelia Marszałek

klasa VI c, Zespół Szkół nr 5 w Jarocinie

II miejsce – Piotr Majchrowicz

klasa V b, Szkoła Podstawowa w Gołuchowie

III miejsce – Izabela Pera

klasa VI, Szkoła Podstawowa w Kucharach

IV miejsce – Anastazja Banach

klasa V, Szkoła Sióstr Salezjanek w Ostrowie Wlkp.

V miejsce – Julia Piotrowska

klasa VI, Zespół Szkół Publicznych w Lenartowicach

VI miejsce – Kinga Wojcieszak

klasa V, Zespół Szkół Publicznych w Lenartowicach

Wyróżnienia:

- Aleksandra Skowrońska, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Kobiernie
- Marta Maćkowiak, klasa VI, Szkoła Podstawowa nr 2 w Jarocinie
- Natalia Olenderek, klasa VI, Zespół Szkół Publicznych nr 1 w Pleszewie
- Julia Wietrzyńska, klasa VI, Szkoła Podstawowa nr 7 w Ostrowie Wlkp.
- Izabela Furmankiewicz, klasa IV, Zespół Szkół Publicznych w Lenartowicach
- Julianna Kaj, klasa IV, Szkoła Podstawowa nr 8 w Krotoszynie
- Julia Stefaniak, klasa VI, Szkoła Podstawowa nr 17 w Kaliszu
- Paulina Nowak-Maślińska, klasa V, SP Sióstr Salezjanek w Ostrowie Wlkp.
- Oliwia Glinkowska, klasa IV, Zespół Szkół Publicznych nr 1 w Pleszewie
- Aleksandra Kowal, klasa V, Szkoła Podstawowa nr 7 w Ostrowie Wlkp.

Wydarzenia

W sali dydaktycznej Ośrodka, która mieści się w obiekcie edukacyjnym – „Obora”, 21 lutego br. odbyło się zebranie edukatorów z nadleśnictw RDLP w Poznaniu oraz OKL (fot. P. Ortell)

Uczniowie podczas tworzenia witraży wielkanocnych (fot. J. Wróbel-Mróż)

W pracowni plastycznej Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie na tzw. „Dybulu” 14 marca br. przeprowadzono warsztaty wykonywania witraży z motywami wielkanocnymi; uczestniczyły w nich dzieci z klasy II Szkoły Podstawowej w Jedlcu (fot. J. Wróbel-Mróż)

Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie objął patronat nad gminnym konkursem o charakterze ekologicznym „My dla Ziemi”. Przedsięwzięcie to organizowane jest przez Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne EKOklub w Wielosiu. Do udziału w tym wydarzeniu zaproszone zostały szkoły i przedszkola z terenu Gminy Sieroszewice. Laureatom konkursu zostanie nadany tytuł „Promotor ekologii w Gminie Sieroszewice”. Uroczyste rozstrzygnięcie odbędzie się 13 kwietnia 2013 r. podczas gminnych obchodów Dnia Ziemi w Wielosiu.

Tu byliśmy...

Ośrodek Kultury Leśnej 15-16 marca 2013 r. uczestniczył w XVII Targach Edukacyjnych w Poznaniu (fot. M. Dobroczyński)

Nowości wydawnicze

Z końcem 2012 roku Ośrodek Kultury Leśnej w Gołuchowie wydał dwie kolejne pozycje książkowe. Pierwszą z nich jest poświęcone Ośrodkowi studium historyczno-dokumentacyjne, drugą wspomnienie o leśniku Jerzym Honowskim.

Opracowania historii Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie podjął się profesor Józef Broda, emerytowany pracownik naukowy Wydziału Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, znany historyk, specjalizujący się w zagadnieniach dziejów

polskiego leśnictwa. Ośrodek Kultury Leśnej zapisując najnowsze karty w historii Lasów Państwowych, okazał się być dla profesora interesującym przedmiotem analizy.

Jednak nie tylko pasja historyczna, ale i bliski kontakt z instytucją, której losy, jako wieloletni członek Rady Naukowej, śledził od pierwszych lat powstania, zdecydowały o tym, że bezsporna potrzeba spisania i źródłowego udokumentowania działalności Ośrodka zrealizowana została w postaci 216-stronicowego wydawnictwa.

Część pierwszą książki stanowi opis przedstawiający początki, późniejszy rozwój i stan obecny OKL. W aneksie, będącym drugą częścią publikacji, ujęte zostały w porządku chronologicznym materiały źródłowe w postaci m.in. zarządzeń, decyzji i komunikatów. Materiał ilustracyjny dostosowany jest ściśle do treści pracy. Uzupełnienie opisów stanowią 93 ryciny lub niekiedy nawet je zastępują. Wiele z nich zestawiono w formie porównawczej.

Analiza okresu od 1972 roku, kiedy to zapadła decyzja o lokalizacji Muzeum Leśnictwa w Gołuchowie, do 2012 roku złożyła się na 40-letnią historię, interesującą nie tylko dla leśników, ale i osób,

którym bliskie są sprawy kultywowania tradycji i zachowania dziedzictwa kulturowego kraju.

Rys biograficzny i wspomnienie o niezwykle interesujących losach leśnika, Jerzego Honowskiego – pierwszego dyrektora Górczańskiego Parku Narodowego – napisał Jacek Michalski, emerytowany profesor Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, specjalizujący się w entomologii leśnej. Publikacja nosi tytuł „Jerzy Honowski – przyjaciel, wybitny leśnik, taternik i alpinista”.

Składa się z części charakteryzującej postać i pasję leśnika, wśród nich wielkie umiłowanie gór, oraz skanowanej *in extenso* i przepisanej pracy „Metoda badania stosunków świetlnych pod oka-

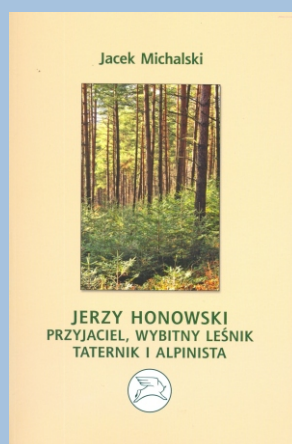
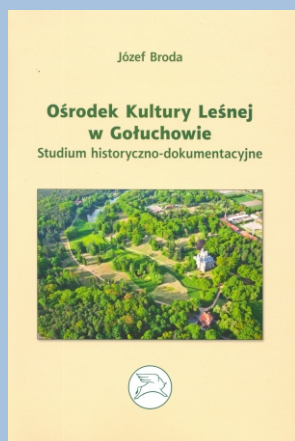
tem drzewostanów jodłowych i jodło-owo-bukowych”, będącej efektem badań prowadzonych przez Honowskiego w latach 60. ubiegłego stulecia. Praca została uhonorowana II nagrodą w konkursie Polskiego Towarzystwa Leśnego (1961 r.), lecz wówczas nie doczekała się opublikowania.

Przez lata „współczynnik wzrostu jodły Honowskiego” cytowany był w wielu pracach naukowych poświęconych hodowli lasu. Publikacja liczy łącznie 70 stron, z czego na 34 zamieszczono pracę Honowskiego obejmującą metodykę badania, opis stano-

w drzewostanach oraz charakterystykę stosunków świetlnych. Wydawnictwo zawiera ryciny ilustrujące życie Jerzego Honowskiego oraz załączniki w postaci skanowanych dokumentów związanych z jego pracą badawczą.

Opisane powyżej pozycje można nabyć w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie, bądź wypożyczyć z jego zasobów bibliotecznych, które dostępne są dla wszystkich zainteresowanych.

Alicja Antonowicz

Ośrodki Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Leśnych Kompleksach Promocyjnych

Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej Nadleśnictwo Woziwoda

Leśny Kompleks Promocyjny (LKP) „Bory Tucholskie” to obszar obejmujący swym zasięgiem południowo-wschodnią część Borów Tucholskich. Jest współtworzony przez 5 nadleśnictw: Woziwodę, Tucholę, Osie, Trzebczynę oraz Dąbrowę. Został powołany 19 grudnia 1994 r. Nadleśnictwo Woziwoda leży na północno-zachodnim skraju Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Bory Tucholskie” i najbardziej, spośród tworzących go nadleśnictw, „wewnątrz” Borów Tucholskich.

Od chwili utworzenia LKP, Nadleśnictwu Woziwoda przypisano pełnienie roli centrum edukacyjnego. Dla nas oznaczało to przyjęcie dodatkowych obowiązków z początkiem 1995 r. Wynikały one z konieczności realizacji celów, dla których leśne kompleksy zostały powołane, m.in. edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa. Na po-

Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Nadleśnictwie Woziwoda (fot. R. Piątkowski)

trzeby upowszechniania tematyki leśnej zaczęto tworzyć infrastrukturę edukacyjną. Obecnie dysponujemy następującymi obiektami: Ośrodkiem Edukacji Przyrodniczo-Leśnej, Zieloną Szkołą, ścieżką przyrodniczo-leśną, sportową, stodołą wystawowo-konferencyjną oraz tzw. zieloną klasą.

Jako pierwszy powstał Ośrodek Edukacji Przyrodniczo-Leśnej. Oddano go do użytku 2 września 1996 r. W tym samym roku został laureatem nagrody „Budowa na medal”. Uroczystego otwarcia dokonał Stanisław Żelichowski – ówczesny Minister Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Wystrój wnętrza był zaaranżowany dzięki pomysłom i pracy całej załogi nadleśnictwa. Budynek został wyposażony w ekspozycje związane z lasem i gospodarką leśną oraz eksponaty zwierząt leśnych, kącik historyczny i łowiecki. Prezentowane są w nim prace malarskie, fotograficzne, rzeźby oraz inne przedmioty wykonane przez lokalnych twórców ludowych. Służy jako miejsce szkoleń, konferencji oraz zajęć edukacyjnych. Do tych celów przystosowano salę multimedialną oraz kącik projekcyjny wyposażając je w niezbędny sprzęt oraz pomoce dydaktyczne. W czasie gdy nie odbywają się planowe zajęcia dydaktyczne, obiekt udostępniany jest do zwiedzania. Corocznie nasz ośrodek odwiedza około 16 000 osób.

W pobliżu siedziby nadleśnictwa powstała ścieżka przyrodniczo-leśna, wiodąca przez rezerwat Dolina Rzeki Brdy – jedna z największych i najciekawszych w Borach Tucholskich. Znajduje się na niej 13 przystanków nawiązujących tematycznie do działań prowadzonych przez leśników w zakresie gospodarki leśnej oraz ochrony przyrody.

Kolejnym obiektem o dużym znaczeniu dydaktycznym jest Zielona Szkoła, funkcjonująca od 1998 r. Znajdują się w nim sale noclegowe, kuchnia i sanitariaty, pozwalające na organizowanie kilkudniowych zajęć dydaktycznych, szkoleń, warsztatów czy obozów. Do dyspozycji gości jest również

sala edukacyjna wyposażona w pomoce dydaktyczne. W okresie, gdy nie są prowadzone zajęcia, Zielona Szkoła wykorzystywana jest w celach turystycznych. W bezpośrednim sąsiedztwie budynku stworzyliśmy ścieżkę sportową, na której przygotowano urządzenia do ćwiczeń rekreacyjnych. Jest ona dostępna o każdej porze dnia dla osób odwiedzających Woziwodę. Nam służy jako sposób na urozmaicenie zajęć terenowych, głównie z młodszymi dziećmi.

• *Jakie działania edukacyjne podejmowane są w Państwa Ośrodku, które cieszą się największym zainteresowaniem odbiorców i dlaczego?*

• W naszej działalności stosujemy bardzo wiele form zajęć, które prowadzimy często w kilkugodzinnych blokach. Przystosowujemy je do wieku i oczekiwań odbiorcy, starając się o to, by były one zawsze atrakcyjne, a opuszczając Woziwodę grupy – usatysfakcjonowane. Oferujemy zajęcia kameralne oraz terenowe, począwszy od zwiedzania ośrodka, poprzez zajęcia dydaktyczne z wykorzystaniem ekspozycji, kończąc w terenie biegiem na orientację. Pobyt w Woziwodzie urozmaicamy grami, zabawami edukacyjnymi, filmami, ćwiczeniami na ścieżce sportowej oraz spotkaniami przy ognisku, aby wzbudzić w naszych odbiorcach chociaż namiastkę pasji do przyrody. Dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, atrakcją jest nieosiągalna na co dzień możliwość obserwacji ekspozycji zwierząt występujących w naszych lasach. Dla dzieci starszych jest to bieg na orientację oraz rekreacja przy ognisku na łonie natury.

• *Jaką wiedzę dzielicie się najczęściej, a jaką najchętniej?*

• W praktyce nie zdarzają się sytuacje pobytu w Woziwodzie z pominięciem wizyty w Ośrodku Edukacji Przyrodniczo-Leśnej. Ekspozycje zgromadzone w nim przedstawiają zagadnienia

Zbigniew Grugel, Nadleśniczy, odbiera z rąk Waldemara Lewandowskiego, zastępcy redaktora naczelnego „Gazety Pomorskiej”, nagrodę za zwycięstwo w plebiscycie „Nasze dobre z Kujaw i Pomorza” (fot. R. Piątkowski)

Ośrodki Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Leśnych Kompleksach Promocyjnych

dotyczące leśnictwa, przyrody oraz historii naszego regionu. Wielotematyczność wystroju tego obiektu wzbudza w naszych gościach potrzebę zadawania wielu pytań, na które zawsze udzielamy odpowiedzi. Dzielimy się chętnie wszystkimi informacjami, które koncentrują uwagę naszych odbiorców.

• Kto jest najczęstszym uczestnikiem działań edukacyjnych w Państwa Ośrodku?

• Z naszych obiektów korzystają dzieci w przedziale wiekowym od przedszkola po młodzież szkolną – ponadgimnazjalną, przy czym połowę uczestników stanowią uczniowie szkół podstawowych. Około 25% odwiedzających nadleśnictwo stanowią osoby dorosłe, uczestnicy organizowanych przez nas akcji edukacyjnych, praktyk studenckich i innego rodzaju inicjatyw powstających jako efekt współpracy z lokalnymi podmiotami zewnętrznymi.

• Kto jest Waszym największym sprzymierzeńcem i w jakim zakresie?

• Naszym największym sprzymierzeńcem są okoliczne szkoły oraz środowisko lokalne, które jest zawsze skłonne do współpracy i przyjmuje na siebie część obowiązków wynikających z organizacji wspólnych przedsięwzięć.

• Co uważacie za swój największy sukces, a co za porażkę?

• Mamy stałe grono podmiotów korzystających z naszej oferty edukacyjnej. Jesteśmy przez nie od wielu lat regularnie odwiedzani. Myślę, że dużym uhonorowaniem naszych starań jest fakt ponownych odwiedzin Woźniowody przez byłych uczestników zajęć prowadzonych przez nas. Niewątpliwym sukcesem jest frekwencja osób korzystających z naszej oferty. W 2011 r. udało nam się zwyciężyć w plebiscycie „Nasze dobre z Kujaw i Pomorza” organizowanym przez media regionalne. Za prowadzoną działalność z zakresu edukacji leśnej przyznano nam prawo do posługiwania się znakiem jakości „Gazety Pomorskiej”. Jeśli chodzi o porażki, staramy się robić wszystko, aby nas omijały. Do tej pory uniknęliśmy niepowodzeń dzięki analizowaniu celowości naszych działań i konsultowaniu ich ze współudziałowcami w inicjatywach.

• Czy borykacie się Państwo na co dzień z jakimiś problemami?

• Najtrudniejszym w naszej pracy okresem są miesiące wiosenno-letnie, od maja do sierpnia, kiedy następuje kumulacja obowiązków związanych z prowadzeniem zajęć edukacyjnych. Rozmiar zadań do wykonania w tym czasie wymaga dużego wysiłku ze strony osób zajmujących się edukacją w nadleśnictwie.

Często wykonujemy obowiązki służbowe poza godzinami pracy, w soboty, w niedziele, a nawet w święta. Musimy być bardzo dyspozycyjni, aby sprostać oczekiwaniom osób, które z pobytem u nas wiążą wiele planów i często traktują wizytę w Woźniowodzie jako atrakcję wpisaną w program wycieczki turystycznej.

• Czy potrzebne jest Państwu wsparcie i w jakim zakresie?

Podczas „Dnia Bartnika w Nadleśnictwie Woźniowoda” Andrzej Brunka otrzymuje tytuł Bartnika Roku 2012 (fot. R. Piątkowski)

• W chwili obecnej cele edukacyjne realizowane są z wykorzystaniem naszej bazy edukacyjnej i środków finansowych na wykonanie najbardziej fundamentalnych zadań. Dotąd nie dotknęła nas sytuacja wymagająca jakiegokolwiek zdecydowanej pomocy. Niemniej jednak początki edukacji w Woźniowodzie sięgają połowy lat dziewięćdziesiątych. Pojawiła się potrzeba dokonania modernizacji i doposażenia bazy edukacyjnej, co determinują ograniczone możliwości finansowania tego typu zadań. Odczuwamy również potrzebę wyjazdów szkoleniowych w celu wymiany doświadczeń. Służą one doskonaleniu zawodowemu kadry pracowniczej nadleśnictw tworzących LKP i idącej za tym poprawie jakości skierowanej do społeczeństwa oferty edukacyjnej.

• Jakie mają Państwo plany na najbliższą przyszłość?

• Nasze plany są również bezpośrednio skorelowane z wielkością środków finansowych, które mamy do dyspozycji. Od nich zależy organizacja zajęć i akcji edukacyjnych, konkursów oraz uczestnictwo w wszelkich promocjach działalności leśników poza terenem nadleśnictwa. Corocznie planujemy kilka stałych akcji edukacyjnych, które są adekwatne do naszych

możliwości finansowych. Są to konkursy plastyczne, akcje edukacyjne (np. „Zimowe dokarmianie zwierząt leśnych”). W bieżącym roku planujemy po raz drugi przygotować piknik rodzinny „Dzień Bartnika w Nadleśnictwie Woźniowoda” oraz wzbogacić infrastrukturę edukacyjną o kilka obiektów.

Na pytania Redakcji „Zagajnika” odpowiadała Dorota Rząska-Lis Nadleśnictwo Woźniowoda

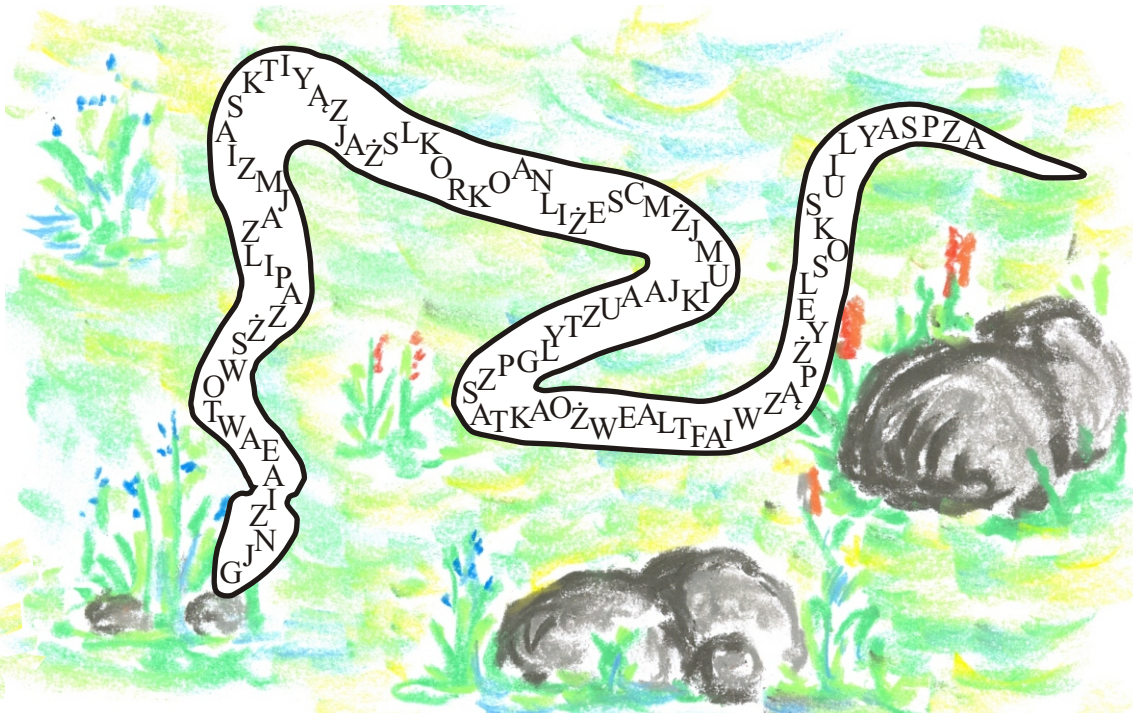
Inauguracją ubiegłorocznych Dni Otwartych w Nadleśnictwie Woźniowoda był Dzień Dziecka zorganizowany dla dzieci z lokalnych szkół podstawowych (fot. R. Piątkowski)

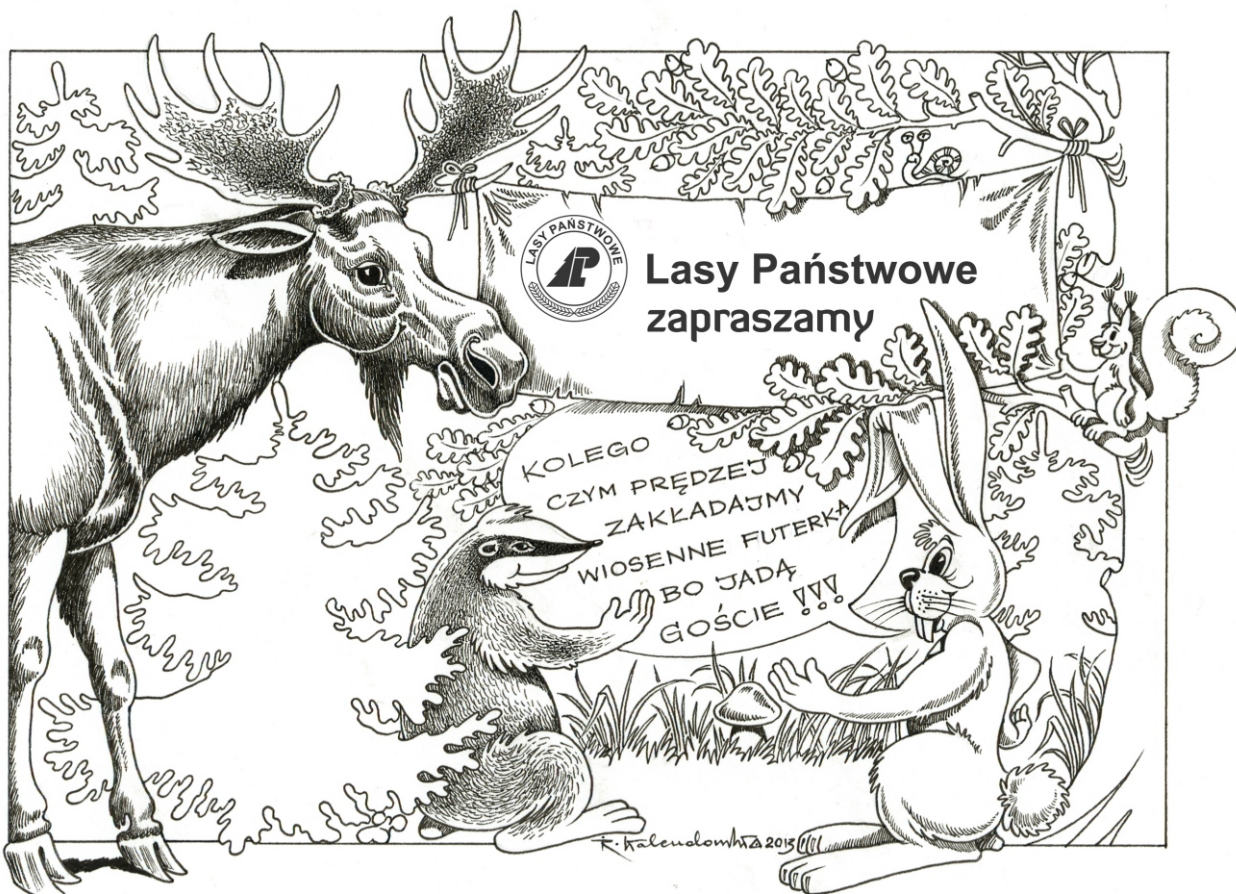
Zadanie

Wykonaj zadanie. Wykreśl co drugą literę, a dowiesz się, jakie gatunki węży występują w Polsce. Odczytane nazwy zapisz poniżej:

1.
2.
3.
4.

HUMOR

Wydawca: Ośrodek Kultury Leśnej, ul. Działynskich 2, 63-322 Gołuchów, tel./faks (62) 761-50-45, 761-50-46, www.okl.lasy.gov.pl, e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Redakcja: Barbara Czolnik – redaktor naczelny, Alicja Antonowicz, Joanna Zalejska-Niczyporuk

Stała współpraca: Rafał Walendowski

Opracowanie i skład: Joanna Zalejska-Niczyporuk

Fotografie: Alicja Antonowicz, Konrad Bul, Marek Dobroczyński, Romana Koch, Patryk Ortell, Robert Piątkowski, Joanna Wróbel-Mróz, Joanna Zalejska-Niczyporuk, Karolina Ziółkowska

Korekta: Katarzyna Wawrzków

Druk: Zakład Poligraficzny Super Print, ul. Kaliska 67, 63-300 Pleszew

Wąż Eskulapa – *Elaphe longissima* (Laurenti, 1768)

Występowanie

Jest największym gatunkiem węża w Europie środkowej i w Polsce. Obecnie węża Eskulapa na terenie Europy można spotkać we Francji, Szwajcarii, Włoszech, Niemczech, poprzez Czechy, Słowację, aż do zachodniej Ukrainy i Morza Czarnego. Poza Europą można go zobaczyć jedynie na stanowisku w Iranie – wokół jeziora Urmia. W Polsce obecnie występuje wyłącznie w Bieszczadach, w dolinie Sanu. Różne źródła podają, że jego stanowiska znajdują się także w Beskidzie Sądeckim i Beskidzie Wysokim. Według danych z „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt” stanowisko na środkowym Rostoczu zanikło zupełnie.

Dane paleontologiczne wykazują, że kiedyś można było spotkać tego węża w

Wąż Eskulapa w środowisku naturalnym (fot. arch. OKL)

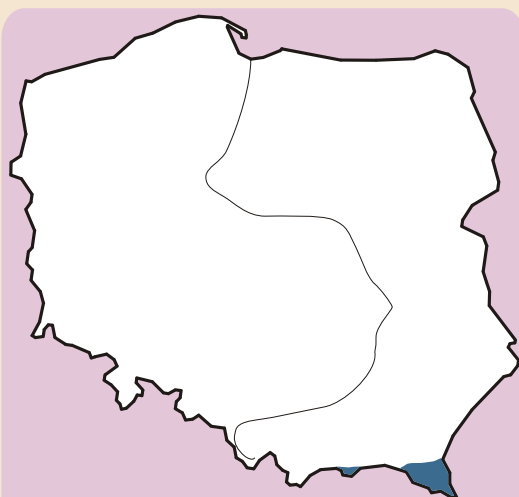
szczona, z wyraźnie zaokrąglonym pyskiem. Oczy są nieruchome, żrenica jest okrągła, co oprócz ubarwienia grzbietu, także odróżnia go od żmii zygzakowatej.

Wąż aktywny w dzień, a podczas największych letnich upałów również o zmierzchu. Porusza się powoli, penetruje okolice i szuka potencjalnego pożywienia. Często zagląda także do podziemnych schronień gryzoni lub jaszczurek. Jeśli temperatura ciała spadnie poniżej temperatury aktywności, szuka słonecznego miejsca, żeby się rozgrzać. Na widok człowieka nieruchomieje, ignoruje go całkowicie lub stara się pomalutku zejść mu z drogi. Można go wtedy pomalutku podejść i obejrzeć, ale nie wolno dotykać. Złapany owija się mocno wokół ręki i potrafi agresywnie i wielokrotnie gryźć w samoobronie. W hibernację zapada czasem już pod koniec

sierpnia, pozostając w uśpieniu nawet do kwietnia. Wykorzystuje do tego celu norki gryzoni lub szczeliny skalne. Może żyć nawet 20 lat.

Biotop

Gad ten preferuje silnie nasłonecznione tereny, leśne polany, prześwieczone lasy liściaste i pełne kryjówek skalne doliny rzek. W górach najlepiej czuje się na ciepłych, południowych stokach z dużą ilością zarośli, w których łatwo może się ukryć. Na siedliskach wtórnych chętnie trzyma się w pobliżu skalnych ruin starych domostw. Bardzo często można zobaczyć go na gałęziach drzew, podczas wygrzewania lub wspinaczek, z których słynie. Dzięki tarczkom brzuszным potrafi zaczepić się o każdą najmniejszą nawet nierówność. Taką metodą daje sobie radę nawet z grubymi i niemal pionowymi pniami drzew.

Mapa zasięgu występowania węża Eskulapa w Polsce (źródło: „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”, Carta Blanca, Warszawa 2009)

całej południowo-wschodniej części, a być może nawet w całym kraju. Nieliczne opracowania z drugiej połowy XIX wieku dotyczą stanowiska tego węża w Złotym Potoku koło Częstochowy, oraz okolic Zwierzyńca i Biłgoraja na Zamojszczyźnie.

Cechy gatunku

Wąż Eskulapa nie jest jadowity. Wierzch ciała tego gada może być zabarwiony różnymi odcieniami brązu, wyjątkowo zdarzają się też osobniki całkowicie czarne lub albinosy – pomarańczowo-różowe z czerwonymi oczami. Krawędzie łusek mogą być jaśniejsze, w efekcie tworząc cętkowany wzór. Przednia część ciała z reguły jest jaśniejsza niż tylna. Spód ciała jest białawy lub słomkowy, z mniej lub bardziej ciemnymi, małymi plamkami. Z tyłu głowy wąż ma rozmyte żółte plamy, lepiej widoczne u młodocianych osobników, przez co można je pomylić z

Porównanie wielkości węża Eskulapa i człowieka (źródło: „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”, Carta Blanca, Warszawa 2009)

Ciekawostki

Szczałki węża Eskulapa z okresu holocenu (ok. 10 000 lat p.n.e.) znaleziono na wykopaliskach w północnej części Niemiec.

Obecny stan liczebny tego gatunku w Polsce (według różnych źródeł) wynosi tylko 100–200 osobników.

Dorosłe osobniki mogą osiągać 1,5–2 m długości i ważyć do 600 g. Największy zmierzony wąż miał aż 2,25 m długości.

Dział nauki zajmujący się badaniem płazów i gadów nazywa się herpetologia (z łac.: *herpeton* – pełzać, *logos* – nauka).

Według mitologii, Asklepios (Eskulap) heros, syn boga Apollina i nimfy Koronis, był mistrzem sztuki medycznej. Wyobrażano go sobie jako starca,

z podróżną laską, wokół której owinięty był wąż – traktowany jako symbol odrodzenia z powodu zrzucania starej skóry. Do tej pory symbol ten jest używany przez służbę zdrowia i apteki.

Inna pogłoska mówi, że tak naprawdę „wężem” na lasce jest pasożyt – nitkowiec podskórny. W dawnych czasach usuwaniem pasożyta zajmowali się mistrzowie medycyny nawijając go na patyk. Operacja ta wymagała precyzji i doświadczenia, stąd stała się symbolem sztuki medycznej.

Wąż Eskulapa – symbol używany przez służbę zdrowia i lekarzy

Pożywienie

Rzadko poluje aktywnie goniąc ofiarę. Woli czatować, poczekać aż przysła zdobycz sama znajdzie się w zasięgu ataku lub po cichu podpełznąć do niczego niespodziewającego się zwierzaka. Skacze wtedy jak sprężyna, jednym szybkim wyrzutem głowy łapie i w mgnieniu oka owija się wokół zdobyczy.

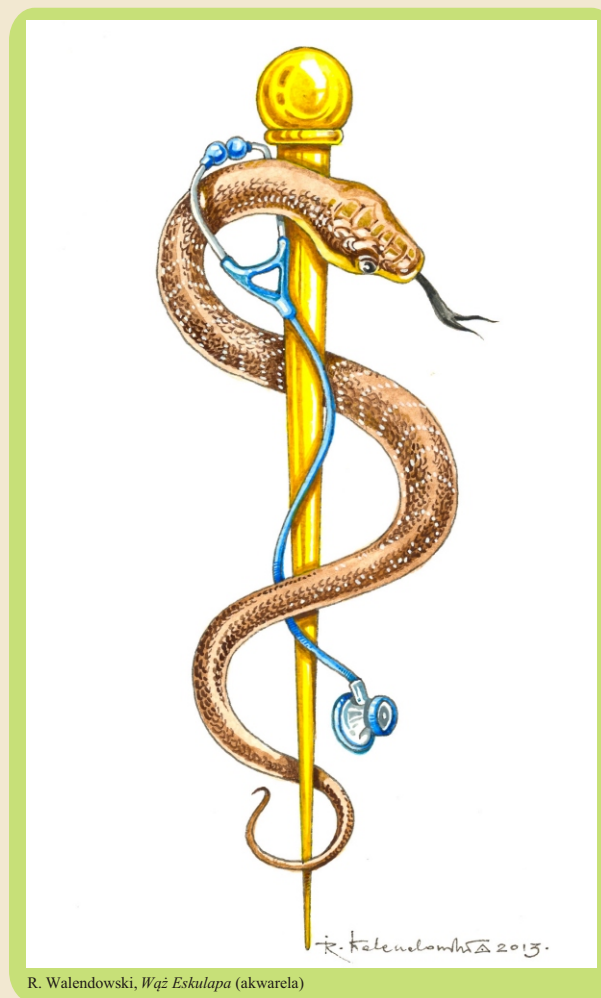
Żywi się głównie jaszczurkami, drobnymi gryzoniami, a także małymi ptakami i ich jajami oraz owadami. Nie ma zębów jadowych, jest typowym dusicielem. Upolowaną zdobycz zabija oplatając ją w śmiertelnym uścisku silnych mięśni. Dzięki specjalnym luźno osadzonym i rozciągliwym szczękom, połyka swoje ofiary – nierzadko większe od swojej głowy – w całości, poczynając od przodu. Zdarza się mu też upolować innego węża. Składa go wtedy jak szczyraki i łyka żywego, zaczynając od środka. Połykanie większych zwierząt może zajmować mu nawet kilkanaście minut.

Rozmnażanie

Dojrzałość płciową osiąga w 3–4 roku życia. Do godów wąż ten przystępuje w maju i w czerwcu. Samiec przeszukuje teren w poszukiwaniu samicy. Bywa, że dwa samce natkną się na siebie. Dochodzi wtedy do „zapasów”, w których obydwaj osobniki nie robią sobie krzywdy, a przegrany po prostu ucieka. Gdy partnerka zostanie znaleziona, jest chwyтана szczękami w okolicach karku, by uniemożliwić jej ucieczkę. Jest gotowa do kopulacji dopiero po upływie kilku godzin od momentu spotkania.

Gniazda

Kilka tygodni po zapłodnieniu samica składa zazwyczaj 5–12 cylindrycznych, białawych jaj w ciepłych i wilgotnych, ukrytych miejscach. Gniazda mogą być zakładane w butwiejących pniach drzew, norach innych zwierząt, w stercie liści lub kamieni. Niekiedy gniazda znajdują się w stercie trocin lub w oborniku. Czasami zdarza się, że kilka samic składa

R. Walendowski, Wąż Eskulapa (akwarela)

jaja jednocześnie w to samo miejsce tworząc złożę nawet kilkudziesięciu jaj. Po około 2 miesiącach (48–62 dni), w zależności od temperatury, wylęgają się młode wężyki, o długości 23–37 cm.

Zagrożenia

Głównym zagrożeniem tego rzadkiego gada jest człowiek. Gatunek ten jest niejednokrotnie tępiony przez pasterzy, drwali, a także zwykłych turystów i mieszkańców z okolic jego występowania, ze względu na podobieństwo tego węża do jadowitej żmii zygzakowatej, która również jest w Polsce objęta ścisłą ochroną, tak jak wszystkie nasze gatunki gadów.

Przyczyną są także zmiany siedlisk naturalnych i wtórnych. Niejednokrotnie spotyka się osobniki rozjechane na drogach przecinających ostoję tego gatunku. Zdarzają się także nielegalne odłowy tego węża przez hodowców, handlarzy i pseudoekologów starających się przenieść je z populacji bieszczadzkiej w inne miejsca. Jest to szczególnie groźne na mało licznych

stanowiskach, oddalonych od większej ostoji.

Naturalnym wrogiem tych gadów są lisy, jeże, rysie, a z ptaków bociany i gadożery. Jest to jednak selekcja naturalna, czyniąca nieporównywalnie mniejsze szkody niż człowiek. Bardzo duża ostatnio liczba lisów stanowi jednak poważne zagrożenie dla populacji węża Eskulapa.

Ochrona

Wąż Eskulapa jest gatunkiem podlegającym ochronie ścisłej od 1952 roku. W „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt” oznaczony symbolem CR – *critically endangered*, czyli jako skrajnie zagrożony wyginięciem.

W celu ochrony tego gatunku w 1983 roku powstał rezerwat „Hulskie” (fragment karpackiej puszczy na południowym stoku o powierzchni 190 ha). W 1991 roku ochroną obję-

to również część doliny Sanu o powierzchni 512 ha i określono jako rezerwat przyrody „Krywę”. Niedawno pracownicy parku wraz z leśnikami z Lasów Państwowych rozpoczęli czynną ochronę tego gatunku. Ustanowiono na terenie parku kilka „inkubatorów” dla tych węży. Są to poukładane sterty trocin i kamieni, w których gady łatwo znajdą schronienie i miejsce do rozrodu. Międzynarodowymi formami ochrony są Konwencja Berneńska i Dyrektywa Siedliskowa Unii Europejskiej.

Proponowanymi sposobami ochrony tego gatunku jest poprawa warunków bytowania: ograniczenie ruchu kołowego, utrzymanie łąk i ich koszenie, wykaszanie zarastających miejsc bytowania oraz zasilenie osłabionych populacji przez wsiedlanie osobników pochodzących ze specjalnych hodowli.

Opracowanie: Patryk Ortell

Konsultacja merytoryczna: Tadeusz Mizera

Literatura

1. Amman G. 1991. „Ssaki i zwierzęta zmiennościopne”, Multico, Warszawa.
2. Głowacki Z., Szyndlar Z. 2003. „Wąż Eskulapa”, W: „Polska Czerwona Księga Zwierząt. Kręgowce”, PWRiL, Warszawa.
3. Marszałek E. 2009. „Las pełen zwierząt”, Ruthenus, Krosno.
4. Najbar B. 2004. „Wąż Eskulapa. Monografie przyrodnicze”, Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin.
5. Szokalski M. (pod red.). 2009. „Ilustrowana encyklopedia zwierząt Polski”, Carta Blanca grupa wydawnicza PWN, Warszawa.

Strony internetowe

1. <http://www.herpetologia.waw.pl/herpetologia/gady/weze/cechy.html>
2. http://zwierze-wiadomosci.low.pl/fauna_polski_gady/wiadomosci94.htm

Mapa zasięgu występowania węża Eskulapa w Europie (źródło: „Polska Czerwona Księga Zwierząt”, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 2001)